

Otto Kahler a jeho rod II: Léta zrání v Praze

Pavel Čech

Kabinet dějin lékařství 3. LF UK, Praha

Souhrn

Otto Kahler (1849–1893), syn ranlékaře Zemské trestnice, prožil své dětství a mládí v rodné Praze. Promován na Karlo-Ferdinandově univerzitě (1871, 1872) stal se ve starém německočeském selském rodu lékařem druhé generace. Pracoval pak jako sekundář (od roku 1873) a asistent (od roku 1875) u prof. Josefa Hally na II. lékařské klinice Všeobecné nemocnice. Krátce před habilitací (1878) zahájil ve spolupráci s Arnoldem Pickem z Ústavu choromyslných intenzivní výzkum patologie a patologické anatomie ústřední nervové soustavy (1878–1880) vedoucí k objevu pravidla uspořádání vláken v zadních provazcích hřbetní míchy – Kahler-Pickova zákona (1880). Spoluredigoval pak týdeník *Prager medicinische Wochenschrift* (1880–1889). Po rozdělení univerzity podle jazyka výuky příslušel nedávno jmenovaný mimořádný profesor (1882) stejně jako celá II. lékařská klinika k Německé Karlo-Ferdinandově univerzitě. Setkání s případem mnohočetného myelomu u pacienta pražské Kupecké nemocnice v prosinci 1885 upoutalo jeho pozornost k symptomatologii této choroby.

Klíčová slova: Kahler-Pickův zákon – Karlo-Ferdinandova univerzita – mnohočetný myelom – Otto Kahler – Praha – rodopis

Otto Kahler and his family: II. Ripening years in Prague

Summary

Otto Kahler (1849–1893), a son of a wound physician at the Provincial Prison, spent his childhood and youth in his native Prague. After graduated from Charles-Ferdinand University (1871, 1872) he became a second-generation physician in an old German-Czech peasant family. He thereafter worked as an intern (from 1873) and assistant (from 1875) with Prof. Joseph Halla at the IInd Medical Clinic of the General Hospital. Shortly before habilitation (1878), in collaboration with Arnold Pick from the Insane Asylum, he began an intense research on pathology and pathological anatomy of the central nervous system (1878–1880) which resulted in discovery of the rule for arrangement of fibres in the posterior funiculi of the spinal cord – the Kahler-Pick law (1880). Then he coedited the weekly *Prager medicinische Wochenschrift* (1880–1889). After the division of the University according to teaching language the recently appointed extraordinary professor (1882) as well as the whole IInd Medical Clinic belonged to the German Charles-Ferdinand University. His encounter of a case of multiple myeloma in the Prague Merchants' Hospital in December 1885 attracted his attention to symptomatology of this disease.

Key words: genealogy – Charles-Ferdinand University – Kahler-Pick law – multiple myeloma – Otto Kahler – Prague

Rod Kahlerů, mezi rody s českými kořeny jeden z nejtědřejších dodavatelů pozoruhodných osobností dějinám medicíny, dosáhl hned ve druhé ze 4 lékařských generací vrcholu v osobě **Otto Kahlera** (obr. 1), druhého z 5 lékařů v přímé posloupnosti [1].

Druhá lékařská generace: Otto Kahler (1849–1893)

Ranlékařův syn

Prostřední ze 3 dětí a starší ze 2 synů zprvu nemanželské dcery statkáře od Kladna **Anny Součkové** (1827–1897) a někdejšího docenta akologie a desmaturgie na

Lékařské fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze (1844), policejního a soudního lékaře na pražském Novém Městě (1845) a od roku 1846 ranlékaře pražské Zemské (Svatováclavské) trestnice **Josefa Kahlera** (1810–1870) [1] přišel na svět s přispěním zkoušené báby Amalie Platové **8. ledna 1849** v Praze v domě čp. 414 U tří per (jinak též U vlčího hrdla) na staroměstském **Uhelném trhu 9** (obr. 2). Dva dny nato ho v kostele sv. Havla (obr. 3) v přítomnosti kmotrů prof. Karla Johanna Vietze (pražského historika) a **Anny Smitkové** (v níž jsme identifikovali novorozencovu babičku) pokřtil farář Ignaz Stelzig jmény **Otto, Joseph a Karl** (obr. 4) [2]. Ottova sestra **Gabriela Kahlerová** se narodila 18. ledna 1848 v domě

čp. 156 na rohu ulic Dominikánské (dnes Husovy) a Karlovy, bratr **Josef Kahler** 2. července 1851 v domě U tří per. Rodina pak roku 1852 přihlásila pobyt v domě U sv. Marka, jinak též U žlutého (či zlatého) benátského lva na **Václavském náměstí 9** v Praze II, čp. 838, a roku 1862 v domě čp. 29 v novoměstské **Široké** (dnes Jungmannově) **19** (obr. 5) [1]. V tomto domě prožili Kahlerovi poslední 4 roky před Ottovou maturitou (1866) a potom i všechna léta jeho univerzitních studií.

Alma mater Pragensis

Na Lékařské fakultě Karlo-Ferdinandovy univerzity v Praze přednášel anatomii stále ještě v Karolinu (obr. 6)

Obr. 1. Pražský internista **Otto Kahler** (1849–1893)

Obr. 2. Uhelný trh 414/9 – bydliště rodiny (1848–1852) a **Ottův rodný dům** (1849)

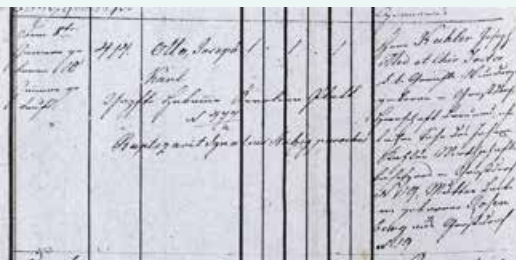

objevitel vrozené posterolaterální brániční kýly **Vincenz Alexander Bochdalek**. Ve fyziologickém ústavu ve Spálené ulici byl stárnoucí **Jan Evangelista Purkyně** často zastupován asistentem **Františkem Novotným**, jenž tam přidával i nepovinné přednášky z histologie a embryologie; roku 1867 navíc ve Svatováclavských lázních zřídili další fyziologický ústav, kam byl jako druhý profesor fyziologie z Padovy povolán **Maximilian Heinrich Vintschgau**. Lékařskou chemii přednášel fytochemik **Friedrich Rochleder**, zoochemie **Josef Udalrich Lerch**, patologickou anatomii objevil duodenojejunální kýly **Václav Treitz**, všeobecnou a experimentální patologii autor průkazu nakažlivosti druhotných příznaků syfilidy **Johann Waller**, soudní a státní lékařství zemský soudní lékař **Josef Maschka**. Speciální patologii a terapii vnitřních chorob vyučovali na dvou lékařských klini-

Obr. 3. Kostel sv. Havla – místo **Ottova křtu** (1849)

Obr. 4. Zápis **Ottova narození a křtu** (1849) – levá strana

kách zakladatelé tzv. „pražské lékařské školy“ a širitelé učení vídeňských krajanů Karla Rokitsanského a Josefa Škody – na I. lékařské klinice **Anton Jaksch**, na II. lékařské klinice **Josef Halla**. Speciální chirurgickou patologií

Obr. 5. Široká (dnes Jungmannova) 29/19 – bydlíště rodiny (1862–1876)

Obr. 6. Železná 541/9 - Karolinum

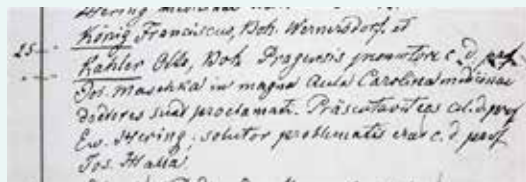

a terapii přednášel konzervativce **Josef Blažina**, porodnictví a gynekologii vynikající učitel, ale Semmelweisův odpůrce **Bernhard Seyfert** (do roku 1870) a po něm pokrokový **Jan Streng** (od roku 1870), oftalmologii zemský oční lékař, zdokonalitel očního zrcátka a odpůrce jazykového rozdělení pražské univerzity **Josef Hasner**, pediatrii autor oblíbeného kompendia **Johann Steiner**, dermatologii objevitel acetonurie při cukrovce, průkopník výzkumu autointoxikací **Vilém Petters** a psychiatrii průkopník pyretoterapie i celostátního boje proti strumě **Franz Köstl** [3,4].

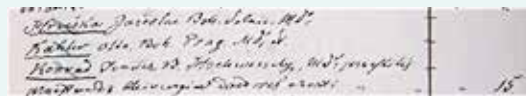
Otto v 5. ročníku **ztratil otce**, zemřelého 9. září 1870 na schůzi výpomocného spolku pro raněné vojny [1]. Po 5 letech studií (1866–1871) bez někdejších semestrálních a výročních zkoušek, zrušených Všeobecným studijním řádem už roku 1850 [4], dosáhl 25. listopadu 1871 titulu **Medicinae doctor** (ve Velké aule Karolina jej

Obr. 7. Záписы doktorských promócí Otto Kahlera na Karlo-Ferdinandově univerzitě v Praze

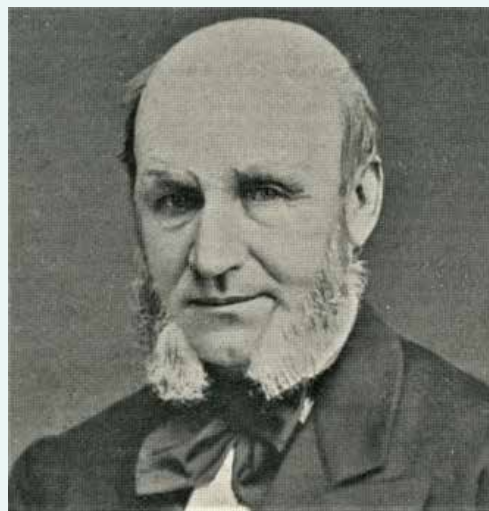
25. listopadu 1871 (Med.Dr.)

15. června 1872 (Chir.Dr.)

Obr. 8. Pařížský neurolog Guillaume-Benjamin Duchenne de Boulogne (1806–1875)

i dalšího kolegu z Čech, tedy „Bohema“ Františka Königa z Verněřovic představil vloni nastoupivší profesor fyziologie **Ewald Hering**, promotorem byl profesor státního a soudního lékařství **Josef Maschka** a jako „*solutor problematis*“ je v matrice zapsán profesor **Josef Halla** z II. lékařské kliniky). 18. března 1872 získal Kahler titul **Artis obstetriciae magister** a 15. června 1872 s kolegy Hruškou a Konradem titul **Chirurgiae doctor** (obr. 7) [5] krátce předtím, než téhož roku nabyl účinnosti nový rigorózní řád pro lékařské fakulty v monarchii, zavádějící jednotný titul *Medicinae universae doctor* (MUDr.) [4].

Obr. 9. Pařížský neurolog Jean-Martin Charcot (1825–1893)

Obr. 10. Ottova sestra Gabriela Kahlerová-Richterová (1848–1874)

Žák Duchenneův a Charcotův

Několik měsíců pobyl Otto v pařížské nemocnici Salpêtrière, kde tehdy působili otcové neurologie **Guillaume-Benjamin Duchenne de Boulogne** (1806–1875) (obr. 8), autor nedávno vydané monografie o kineziologii svalové soustavy (1867), a **Jean-Martin Charcot** (1825–1893) (obr. 9), jenž roku 1869 popsal amyotrofickou laterální sklerózu. Pařížský studijní pobyt založil Kahlerovo trvalé zaujetí klinikou i patologickou anatomii ústřední nervové soustavy [6].

Ztráta sestry

Gabriela Kahlerová (obr. 10), provdaná za smíchovského továrníka **Alexandra Richtra** (1843–1914), syna zakladatele tamní textilky [7,8], budoucího mecenáše Nového

Obr. 11. Ottův švagr Alexander Richter (1843–1914)

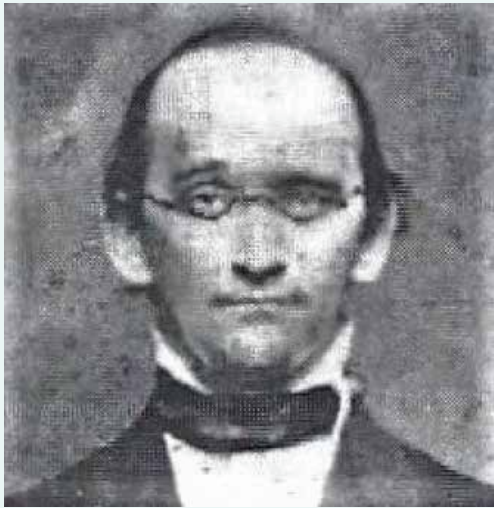

Obr. 12. U nemocnice 499/2 – Všeobecná nemocnice (1790–dosud)

německého divadla, liberálního politika, poslance Českého zemského sněmu, člena Panské sněmovny i vrchního ředitele České spořitelny (obr. 11), přivedla ve smíchovském domě čp. 18 (dnes Štefánikova 18/25) na svět 3 děti – nejprve 15. června 1868 syna **Franze** [9], budoucího inženýra, jenž pak roku 1915 zemřel v Bubenči, na své přání byl zpopelněn v Dražďanech (v habsburské monarchii to ještě nebylo možno) a pohřben v Žitavě [10]; 8. října 1871 porodila Gabriela dceru **Hedwig** [11], budoucí snachu předáka německých liberálů v Čechách,

Obr. 13. Pražský internista Josef Halla (1814–1887)

Obr. 14. Rytířská 400/22 – rodný dům Amélie Zdekauerové (1855)

poslance Českého zemského sněmu Franze Xavera Schmeykala [12]; a když se jí 27. ledna 1874 narodil syn **Alexander**, byla mu při křtu 1. února 1874 kmotrou teta Rosa Richtrová-Pollaková, choť právníka a statkáře z Kamyka, a kmotrem strýc Otto Kahler [13]. Krutá hra osudu však den chlapcova křtu proměnila v den smutku, neboť 26letá Gabriela téhož 1. února zemřela na „ochrnutí plic“ a 3. února byla pochována v Košířích [14]. Syn Alexander měl pak život ještě kratší – skonal na endokarditidu 27. září 1896 [13].

Hallův asistent

Po návratu z Paříže pracoval Otto Kahler od 4. ledna 1873 v Praze jako **sekundární lékař** na různých odděleních **Všeobecné nemocnice** (obr. 12), od října roku 1875 do září roku 1880 jako **asistent II. lékařské kliniky** [3,15], jejímž přednostou byl výše zmíněný profesor **Josef Halla** (1814–1887) – propagátor učení Rokitanského a Škody, zakladatel „pražské lékařské školy“ a první fakultní po-

Obr. 15. kostel Nejsvětější Trojice – místo Ottova sňatku s Amélií Zdekauerovou (1876)

Obr. 16. Zápis Ottova sňatku s Amélií Zdekauerovou (1876) – levá strana

likliniky v monarchii, zakladatel a redaktor fakultního čtvrtletníku *Vierteljahrschrift für die praktische Heilkunde* (1844–1879) a jeho přílohy *Forum für Medicinalangelegenheiten* (1848–1849), zakladatel a předseda Spolku německých lékařů v Praze i Spolku německých lékařů v Čechách (obr. 13) [3,15]. Do posledního ročníku *Hallova* čtvrtletníku (1879) přispěl Kahler řadou článků; už o 3 roky dříve však v prvním ročníku jiného pražského periodika – obnoveného týdeníku *Jednoty praktických lékařů Prager medicinische Wochenschrift*, redigovaného jeho zakladatelem prof. Gottfriedem Ladislavem z Rittershainu – publikoval svou prvotinu o farmakoterapeutické využitelnosti jasmínu planého (*Gelsemium sempervirens* ein Antineuralgicum? Prag

Med Wochenschr 1876; 1: 171–174) a tam také rok nato uveřejnil i kazuistický příspěvek o případu ochrnutí z otravy olovem (Fall von Bleilähmung. Prag Med Wochenschr 1877; 2: 579–581).

Sňatek s Amélieí Zdekauerovou

8. července 1876 se Otto Kahler oženil [16] s jedenadvacetiletou (24. května 1855 narozenou a 30. května toho roku v kostele sv. Havla farářem Stelzigem pokřtěnou) **Amélieí Zdekauerovou** z barokního domu čp. 400/22 U zlatého okouna v Rytířské ulici na Starém Městě [16,17] (obr. 14), dcerou nedávno zemřelého potomka židovského rodu od šumavského Zdikova, právníka a ředitele Hypoteční banky i České eskomptní banky a viceprezidenta Pražské obchodní komory **Karla Constantina rytíře ze Zdekauerů** (1819–1873) a jeho ženy **Anny rozené Artusové** (1820–1896), předsedkyně Pražského německého ženského výrobního spolku a Německého dívčího lycea [18]. Po ohláškách u sv. Havla i sv. Apolináře (15., 18. a 25. června) a na Olšanech (25. a 29. června a 2. července) a po udělení dispensu ke sňatku v sobotu 6. července byl Otto 8. července 1876 s Amélieí oddán sice v přítomnosti svatohavelského faráře Petra Merhauta, ale nikoli u sv. Havla (ač tam byl obřad zapsán do matriky), nýbrž v kostele Nejsvětější Trojice ve Spálené ulici (obr. 15), a oddávajícím knězem nebyl Merhaut sám ani trojický farář Jan Starý, nýbrž „Franciscus Hoppe, curatus“. Svědky na svatbě byli z nevěstiny strany vídeňský c. k. ministerský rada Anton Artus a velkoobchodní společník Adolf Zdekauer, ze ženichovy strany Ottův přednosta prof. Josef Halla a ovdovělý švagr Alexander Richter (obr. 16) [16].

Obr. 17. Palackého 5 (vlevo) s bytem Kahlerových (1876–1881) a Palackého 7 (vpravo) s bytem F. Palackého a F. L. Riegro

Obr. 18. Pobytové přihlášky Kahlerovy rodiny (1873, 1876, 1881)

Ll. Kah		Paz. 7.					
Číslo	Stř.	Jméno	Období	Období	Období	Období	Období
173	1873	Kahler	1873	1873	1873	1873	1873
173	1876	Kahler	1876	1876	1876	1876	1876
173	1881	Kahler	1881	1881	1881	1881	1881

Obr. 19. Zápis narození a křtu Anny Kahlerové (1877) – levá strana

Obr. 20. Zápis narození a křtu Otto Kahlera mladšího (1878) – levá strana

Palackého 5

Na ulici Palackého byla přejmenována novoměstská Pařížská ulice, poté co tu velký dějepisec 26. května 1876 zemřel ve svém domě č. 719/7, nabytém sňatkem s Terezií Měchurovou a od 18. století dodnes zvaném MacNevenovský palác po majitelích z irského rodu pražského profesora farmakologie, institucí a patologie Williama MacNevena O'Kellyho ab Aghrim. Sousední **dům č. 720/5**, kde bydlel a 8. října 1874 zemřel básník Vítězslav Hálek, ozdobila tehdy Umělecká beseda jeho pamětní deskou s portrétním reliéfem od Bohuslava Schnircha (obr. 17); a zeť Palackého, čelný český politik a poslanec říšské rady František Ladislav Rieger [19] dostal 15. srpna 1876 nového souseda, když svůj a manželčin pobyt v domě č. 720/5 přihlásil doktor Otto Kahler, předtím od 10. března 1873 přihlášený ve Všeobecné nemocnici (obr. 18) [20]. V následujících 2 letech tu přibyly první 2 z jejich 4 dětí, obě narozené ve vinohradské „Zdekauerově zahradě“ (jíz však Pražané ze zvyku nikdy nepřestali říkat Kanálka po původním majiteli a budovateli hraběti Canalovi) – 26. června 1877 **Anna** (obr. 19) a 13. července 1878 chlapec pokřtěný otcovými jmény v pozměněném pořadí **Otto Karl Joseph** (obr. 20) [21].

Domu č. 720/5 v Palackého ulici pak na pamětihodnosti ještě přidá pozdější příchod rodiny průkopníka české otorinolaryngologie **Otakara Frankenbergera** s ročním **Zdeňkem** (budoucím znamenitým histologem) v létě roku 1893 [22], kdy ale Kahlerova rodina bude už daleko a její hlava po smrti.

Carl Toldt

Z pražských událostí roku 1876 zasluhuje zmínky také nástup Kahlerova budoucího přítele a posléze i příbuzného: z Vídně povoláný řádný profesor **Carl Toldt** (1840–1920) (obr. 21) se tu 30. března ujal profesorem Henkem uprázdněné stolice anatomie; v ulici U nemoc-

nice začal v novostavbě naproti Všeobecné nemocnici budovat z Karolina přeložený Anatomický ústav Lékařské fakulty Karlo-Ferdinandovy univerzity a 15. října 1877 tam zahájil výuku [23]. U Ferdinanda Enkeho ve Stuttgartu vyšla téhož roku Toldtova učebnice histologie, pro jejíž 2. a 3. vydání (1884, 1888) napíše Otto Kahler později kapitolu o ústřední nervové soustavě.

Arnold Pick

V roce 1877 nastoupil v pražském Ústavu choromyslných jako sekundář 26letý rodák z Velkého Meziříčí, absolvent jihlavského gymnázia a vídeňské lékařské fakulty **Arnold Pick** (1851–1924) (obr. 22), po promoci roku 1875 nejprve volontér berlínské psychiatrické kliniky, potom asistent Ústavu choromyslných v dolnosaské osadě Wehnen [3,15]. A v tomto nastávajícím průkopníku moderní neurologie našel Duchennem a Charcotem v Salpêtrière uhranutý internista Kahler pravého badatelského blízence. Oba měli krátce **před habilitací** (Arnold Pick pro psychiatrii a neurologii 24. června 1878, Otto Kahler pro speciální lékařskou patologii a terapii vnitřních nemocí **19. srpna** [15], nikoli v roce 1875, jak je někde psáno [3,6,23], nýbrž **1878** [15,24]), když článkem zavádějícím pojem „**kombinovaná systémová onemocnění**“ pro současnou systematickou degeneraci dlouhých drah zadního a postranního provazce hřbetní míchy (Ueber combinirte Systemerkrankungen des Rückenmarkes. Arch Psychiat Nervenkr 1878; 8: 251–282 a 9: 413; s A. Pickem) vystoupili poprvé jako autorská dvojice, načež v letech 1878–1881 plnili spolu stránky periodik Archiv für Psychiatrie und Nervenkrankheiten (1878–1880), Vierteljahrschrift für die praktische Heilkunde (1879), Berliner klinische Wochenschrift (1879) a Zeitschrift für Heilkunde (1880, 1881) objevnými **příspěvky k patologii a patologické anatomii ústřední nervové soustavy** (Beiträge zur Patho-

Obr. 21. Pražský anatom Carl Toldt (1840–1920)

Obr. 22. Pražský psychiatr a neurolog Arnold Pick (1851–1924)

logie und *pathologischen Anatomie des Centralnervensystems*. Vjschr Prakt Heilk 1879; 141: 1–86, s A. Pickem. Ibid. 1879; 142: 1–102, s A. P.) týkajícími se ataxie jako příznaku onemocnění ústřední nervové soustavy (Ueber Ataxie als Symptom von Erkrankung des Centralnervensystems. Prag Med Wochenschr 1879; 4: 15, 21), případu slovní hluchoty (Ein Fall von Worttaubheit. Vjschr Prakt Heilk 1879; 1: 24; s A. P.), lokalizace posthemiplegických pohybových jevů (Ueber die Localisation der posthemiplegischen Bewegungserscheinungen. Vjschr Prakt Heilk 1879; 1: 31–50; s A. P.), ataxie i ataxie po akutních onemocněních (Ueber Ataxie und Ataxie nach acuten Erkrankungen. Vjschr Prakt Heilk 1879; 1: 50–86; s A. P.), nálezu ve hřbetní míše syfilitického dítěte (Befund im Rückenmarke eines syphilitischen Kindes. Vjschr Prakt Heilk 1879; 2: 1–5; s A. P.), tvorby vakuol v gangliových buňkách hřbetní míchy (Ueber Vacuolenbildung in den Ganglienzellen des Rückenmarkes. Vjschr Prakt Heilk 1879; 2: 5–17; s A. P.), znetvoření lidské hřbetní míchy v příspěvku k teorii neuropatické dispozice (Missbildung eines menschlichen Rückenmarkes; ein Beitrag zur Theorie der neuropathischen Disposition. Vjschr Prakt Heilk 1879; 2: 17–20; s A. P.), syringomyelie (Beitrag zur Lehre von der Syringo- und Hydromyelie. Vjschr Prakt Heilk 1879; 2: 20–41; s A. P.), učení o ataxii (Zur Lehre von der Ataxie. Vjschr Prakt Heilk 1879; 2: 83–97; s A. P.) a znovu učení o neuropatické dispozici (Zur Lehre von der neuropathischen Disposition. Berl Klin Wochenschr 1879; 16: 135–138; s A. P.).

Kahlerův (Kahlerův-Pickův) zákon

Než se Arnold Pick v listopadu roku 1880 stal ředitelem Zemského ústavu choromyslných v Dobřanech u Plzně [3,15], Kahler s ním ještě **objevil pravidlo uspořádání nervových vláken v zadních provazcích hřbetní míchy**, podle něž vzestupné větve vláken zadního kořene míš-

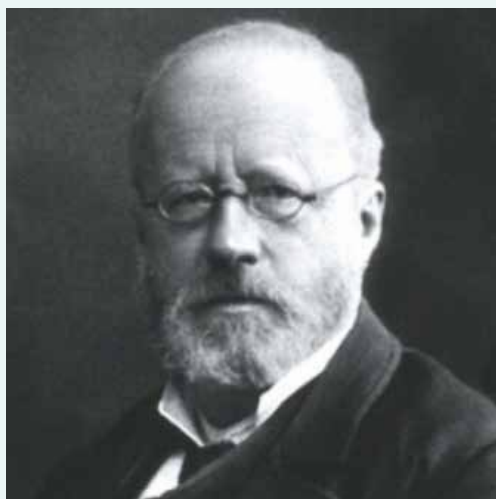
ního nervu stoupají v zadním míšním provazci po laterální straně vzestupných větví vláken kaudálnějšího sousedního zadního kořene, takže mediální oddíl zadního provazce sestává z dlouhých drah křížových nervů, kdežto v laterálním oddílu zadního provazce se soustřeďují dlouhá vlákna krčních nervů (Ueber combinirte Systemerkrankungen des Rückenmarkes. Arch Psychiat Nervenkr 1880; 10: 179–204, 297–365; s A. Pickem); vlivem současníků tak bezprostředních jako budapeštský Karl Schaffer [25] i následovníků tak slavných jako madridský Santiago Ramón y Cajal [26] se pro toto pravidlo v odborném písemnictví trvale ujal název **Kahlerův-Pickův zákon**, často též jednoduše **Kahlerův zákon**.

V jedné z mnoha společných publikací projevují Kahler s Pickem vděčnost přednostům II. lékařské kliniky a Patologickoanatomického ústavu Karlo-Ferdinandovy univerzity: „Také za materiál k tomuto pokračování svých příspěvků vděčíme pánům profesorům vládnímu radovi Hallovi a Klebsovi“ (Weitere Beiträge zur Pathologie und pathologischen Anatomie des Centralnervensystems. Arch Psychiat Nervenkr 1880; 10: 179–204, 297–365, s A. Pickem). O profesoru **Hallovi** už byla řeč; teď ještě pár slov o tom druhém.

Edwin Klebs

Druhý z obou adresátů Kahlerova a Pickova poděkování **Edwin Theodor Albrecht Klebs** (1834–1913, obr. 23), jehož jméno nosí rod *Klebsiella* z čeledi *Enterobacteriaceae*, třebaže on proslul zejména objevem původce záškrtu, zvaného dnes *Corynebacterium diphtheriae* – rodák z východopruského Královce, pražský profesor patologické anatomie (1873–1882) a poslední přednosta Patologickoanatomického ústavu Karlo-Ferdinandovy univerzity před jejím rozdělením podle obcovacího jazyka (1882) – zasloužil se o rozšíření tohoto ústavu, obohacení jeho

Obr. 23. Pražský patologický anatom Edwin Klebs (1834–1913)

Obr. 24. Pražský porodník a gynekolog August Breisky (1832–1889)

sbírek a zlepšení výuky; v letech 1878 a 1879 s pediatrem prof. Rittershainem a internistou doc. Friedrichem Ganghofnerem redigoval 3. a 4. ročník týdeníku Prager medicinische Wochenschrift a v akademickém roce 1879/80 byl děkanem tehdy ještě jednotné pražské lékařské fakulty [3].

August Breisky

Následující děkan (1880/1881), v Klatovech narozený gynekolog prof. **August Breisky** (obr. 24), vydával s přednostou II. lékařské kliniky prof. Josefem Hallou, s oftalmologem prof. Josefem Hasnerem von Artha a chirurgem prof. Karlem Gussenbauerem od roku 1880 v Praze u Tempského plynulé pokračování pražského fakultního čtvrtletníku Vierteljahrschrift für die praktische Heilkunde (1844–1879) pod novým názvem Zeitschrift für Heilkunde; do 1. ročníku přispěla autorská dvojice Kahler a Pick dalším článkem o slovní hluchotě (Zur Geschichte der Worttaubheit. Zschr Heilk 1880; 1: 1; s A. Pickem).

Redaktor týdeníku Prager medicinische Wochenschrift

Nejen jako autor je Otto Kahler zapsán v odborném písemnictví: v letech 1880–1888 redigoval 5.–13. ročník a roku 1889 prvních 13 čísel 14. ročníku týdeníku **Prager medicinische Wochenschrift** – prvních 5 let s docentem, od roku 1882 profesorem vnitřního lékařství Friedrichem Ganghofnerem, potom 2 roky s profesorem hygieny Isidorem Soykou a poslední 2 a čtvrt roku s profesorem oftalmologie Adolfem Schenklem a pediatrem Robertem Wolfem Raudnitzem (obr. 25).

Ferdinandova 25

Od 17. března 1881 byli Kahlerovi policejně přihlášení v novorenesančním obchodním a nájemním domě č. 961/25 (obr. 26) [20] z roku 1870 (dnes zvaném „palác Metro“) na staroměstské straně Ferdinandovy (dnes Národní) třídy, kde je později vystřídá přednosta II. české lékařské kliniky [3] prof. **Emerich Maixner** [19,27].

Mezi Kahlerovými publikacemi té doby stojí za povšimnutí i pochvalný článek o výkonnosti dosud v praxi opomíjené 25článekové termoelektrické baterie, jejíž

Obr. 25. Prager medicinische Wochenschrift 1889; 14(13) – poslední číslo redigované Kahlerem

patent vlastnil podnikatel Gustav Řebíček na Betlémském náměstí v Praze; trvanlivost typu vyvinutého vídeňským vynálezcem Franzem Noëm a vhodného pro tehdejší indukční přístroje dokládá Kahler více než ročním spolehlivým provozem v pražském fyziologickém ústavu (Ueber die Noësche Thermosäule. Prag med Wochenschr 1882; 7: 462–464).

Mimořádný profesor Karlo-Ferdinandovy univerzity

26. června [15] 1882 [6,15,24] byl Kahler jmenován **mimořádným** [15,24] **profesorem** speciální patologie a terapie vnitřních nemocí [6,15,24]. Do následujícího akademického roku 1882/1883 vstoupila pražská Karlo-Ferdinandova **univerzita rozdělena** ve 2 samostatné Karlo-Ferdinandovy univerzity, českou a německou, přičemž příslušnost každého z dosavadních pracovišť s personálem, budovou i zařízením určil podle zákona z 28. února 1882 stávající přednosta, tehdy většinou Němec; v důsledku toho připadly **německé lékařské fakultě bez výjimky všechny ústavy a s výjimkou tří všechny kliniky** [4] včetně **II. lékařské kliniky** profesora Josefa Hally [3,4,15]. Německé lékařské fakultě tak připadl i mimořádný profesor Otto Kahler.

Jeho **kapitola o ústřední nervové soustavě** pro 2. vydání Toldtovy učebnice **histologie** roku 1884 [Toldt C. (ed.) Lehrbuch der Gewebelehre mit vorzugsweiser Berücksichtigung des menschlichen Körpers. 2. Aufl. Ferdinand Enke: Stuttgart 1884] uzavřela pražské období přátelské spolupráce: toho roku se totiž Carl Toldt po 8 letech budování anatomického ústavu v ulici U nemocnice vrátil do Vídně převzít II. stolicí anatomie po prof. Langerovi a stejně jako předtím v Praze budovat v novostavbě i vídeňský ústav [28].

Obr. 26. Ferdinandova (dnes Národní) 961/25 – bydliště rodiny (1881–1889)

Pacient „Dr. L.“

V prosinci roku 1885 představil primář **Kupecké nemocnice** (obr. 22) na pražském Karlově **Julius Rihl** profesoru Kahlerovi nemocného trpícího od léta roku 1879 silnými spontánními i tlakem a pohybem vyvolávanými, v delších intervalech se vracějícími mnohadenními bolestmi v žebrech, páteři i svalstvu zpočátku bez objektivního nálezu, než se roku 1881 objevila albuminurie, roku 1883 hubnutí a bledost v obličejí, v únoru roku 1884 těžká bronchitida a katarální pneumonie, od září roku 1885 zhoršující se kyfóza horní hrudní páteře. Kahler při prosincové první návštěvě shledal anémii, bolestivost mnohých kostí a kyfózu už tak pokročilou, že při stožení se dolní žebra dotýkala hřebenu kyčelních; v moči pak byla identifikována bílkovina objevená roku 1847 Bence Jonesem při těžce chorobě, zvané tehdy ještě „*mollities ossium*“ a od 70. let XIX. století už „*myeloma multiplex*“ – mnohočetný myelom.

Příčiněním primáře Rihla vykročil Otto Kahler v prosinci roku 1885 do nového a – jak se ukáže – vrcholného období své vědecké dráhy, kdy v hlubokém zaujetí případem tak vážným po soustavném studiu postupu nemoci posléze v lednu roku 1889 v pražském lékařském týdeníku uveřejnil úplný popis klinického obrazu u tohoto pacienta Kupecké nemocnice, jež uvede jako „velmi činného praktického lékaře“ a skryje pod šifrou „**Dr. L.**“ [29]. Popis historicky zdaleka ne první, zato však ve své úplnosti nejdokonalejší dojde po čase zaslouženého uznání a v obecném povědomí spojí tuto chorobu s autorem jménem tak samozřejmě, že roku 1897 nazve turínský kolega Camillo Bozzolo svou přednášku pro 8. kongres internistů v Neapoli prostě „*Sulla malattia di Kahler*“

Obr. 27. Ke Karlovu 458/4 – Kupecká nemocnice (od roku 1862)

(O **Kahlerově nemoci**) [30] a toto eponymum v odborném jazyce zakotví.

Vrcholné období dráhy pražského internisty včetně 3 let průkopnického studia mnohočetného myelomu nelze ovšem předešlymi řádky o chorobě pacienta „Dr. L.“ odbýt; k náležitému vyličení je třeba samostatného pojednání.

Zkratky použité v tomto oddíle:

- AHMP – Archiv hlavního města Prahy
- AUK – Archiv Univerzity Karlovy
- BBČ – Bubeneč
- HV – kostel sv. Havla
- N – narození
- NA – Národní archiv
- O – oddaní
- PMS – kostel Panny Marie Sněžné
- PŘ – Policejní ředitelství
- SM – Smíchov
- SOA – Státní oblastní archiv
- Z – zemřeli

Prameny a literatura

1. Čech P. Otto Kahler a jeho rod: I. Předkové (ke 125. výročí smrti). Vnitř Lék 2018; 64: 47–53.
2. AHMP, matrika HV N16, N 1842–1849: 229 (231).
3. Adamec J, Hlaváčková L (eds). Biografický slovník pražské lékařské fakulty 1348–1939. Díl I. A-K. Univerzita Karlova: Praha 1988: passim. – Hlaváčková L, Svobodný P. (eds). Id. Díl II. L-Z. Univerzita Karlova: Praha 1993: passim.
4. Hlaváčková L. Dějiny lékařské fakulty 1848–1883. In: Havránek J (ed). Dějiny Univerzity Karlovy 1348–1990, III. Univerzita Karlova: Praha 1997: 139–151.
5. AUK, Matricula facultatis medicae Pragensis ab anno 1784 (M 64): 198, 201.
6. Wyklicky H., Kahler O. In: Neue Deutsche Biographie, Bd. 11. Duncker & Humblot: Berlin 1977: 26–27.
7. SOA Plzeň, matrika Cheb-sv. Mikuláš 017, 1839–1844: 153.
8. AHMP, matrika SM Z20, Z 1914–1917: 14.
9. AHMP, matrika SM N16, N 1868–1870: 2.
10. AHMP, matrika BBČ Z21, Z 1904–1915: 245.
11. AHMP, matrika SM N17, N 1870–1872: 211.
12. Hedwig Anna Wilhelmine Henriette Schmeykal. In: GENi. Dostupné z WWW: <<https://www.geni.com/people/Hedwig-Schmeykal/6000000053646230024>>.
13. AHMP, matrika SM N19, N 1873–1876: 44.
14. AHMP, matrika SM Z13, Z 1873–1880: 6.
15. Hlaváčková L, Svobodný P. Biographisches Lexikon der Deutschen medizinischen Fakultät in Prag 1883–1945. Univerzita Karlova: Praha 1998: passim.
16. AHMP, matrika HV O16, O 1875–1902: 15.
17. AHMP, matrika HV N17, N 1850–1855: 173 (176).
18. Wurzbach C. Biographisches Lexikon des Kaiserthums Oesterreich, Bd. 59. K. k. Hof- und Staatsdruckerei: Wien 1890: 236–237.
19. Ruth F. Kronika královské Prahy a obcí sousedních. Pavel Körber: Praha 1903, I. díl: 188, II. díl: 823–824.
20. NA, PŘ I, konskripce, karton 247, obraz 909.
21. AHMP, matrika PMS N10, N 1875–1883: 90, 122.
22. NA, PŘ I, konskripce, karton 130, obraz 301.

23. Rabl C. Anatomie. In: Die deutsche Karl-Ferdinands-Universität in Prag unter der Regierung Seiner Majestät des Kaisers Franz Josef I. Verlag der J. G. Calve'schen k. u. k. Hof- u. Universitätsbuchhandlung (Josef Koch): Prag 1899: 176–178, 183. – Příbram A, Jaksch Ritter von Wartenhorst R. Innere Medicin. Ibid.: 207, 239, 260, 267–268.
24. Pagel J. Biographisches Lexikon hervorragender Ärzte des neunzehnten Jahrhunderts. Urban & Schwarzenberg: Berlin – Wien 1901: 835–836.
25. Schaffer K. Beitrag zur Histologie der secundären Degeneration. Zugleich ein Beitrag zur Rückenmarksanatomie. Arch Mikrosk Anat 1894; 43: 252–266.
26. Ramón y Cajal S. Textura del sistema nervioso del hombre y de los vertebrados. N. Moya: Madrid 1899: 421, 423.
27. NA, PŘ I, konskripce, karton 365, obraz 135.
28. Schumacher S. Carl Toldt †. Anat Anzeiger 1921; 54: 82–91.
29. Kahler O. Zur Symptomatologie des multiplen Myeloms. Prag Med Wochenschr 1889; 14: 33–35, 1889; 14(5): 45–49.
30. Bozzolo C. Sulla malattia di Kahler. In: Lavori dei congressi di medicina interna. Ottavo congresso tenuto in Napoli nell'ottobre 1897: Roma 1898: 208–219.

MUDr. Pavel Čech✉ pavel.cech@lf3.cuni.cz

Kabinet dějin lékařství 3. LF UK, Praha

www.lf3.cuni.cz*Doručeno do redakce 20. 9. 2018*